

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 din

za pol leta 30 din

za vse leto 60 din

Posamezne številke 1.50 din

V z a m e j s t v o celoletna naročnina 90 din

Ljubljana, 25. avgusta 1939

Upravištvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Poštočkovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadržna tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Misel slovenske skupnosti

I. Nekaj življenjskih resnic nam je treba kot skupna last

Teoretično razglabljanje o slovenskem vprašanju se zdi marsikomu nepotrebno. Žal ni tako. Zakaj je v našem narodnem življenju toliko nejasnega hotenja, toliko kolebanja, dvomov, malodušja in nasprotujočih si skrajnosti v javnih prizadevanjih? Zakaj se najbližji somišljeniki razhajajo, kakor hitro gredo v obravnavanju našega narodnega vprašanja kolikšnej v globino? — Ni je velike stvari brez močne, jasne misli. Čim višja je stavba, tem čvrstejše morajo biti podlage. Zadnjič je nekdo v »Sloveniji« zagovarjal potrebo po neki slovenski narodni filozofiji. Kakor koli bi imenovali to stvar, res je da pogrešamo nekih skupnih, preprostih, povsod priznanih načel in resnic za svoje narodno življenje. Nimamo, kakor neki narodi, dragocenih zgodovinskih izročil, ki bi dajali našim narodnim prizadevanjem trdno hrbtnico. Od vseh strani pritiskajo na nas tuji vplivi. Tuja miselna navlaka nam otežuje spoznanje naših skupnih stvarnih življenjskih potreb. V tem norem svetu, ki nas vsak dan zasipa s svojimi dogodki, spremembami, novotarijami, teži vse po kolikor se da izenostavljenem načinu doživljanja, sprejemanja in podajanja. Neka hotena preprostost, neproblematičnost postaja psihologična potreba modernega človeka. Kako se naj znajde naš dobri Slovenec v tem razburkanem svetu, če ga sleherni dan postavlja pred nova vprašanja, ga vedno znova meče iz tira, če ga sleherni dan obhajajo dvomi o smiselnosti naših narodnih naporov in če v svoji strasti po analiziranju in pretiravanju lastnih napak ne pozna meje? Zato v resnici pogrešamo neko skupno miselno življenjsko osnovo, nekaj preprostih življenjskih resnic in modrosti kot skupno last in skupno izhodišče vsega našega javnega življenja in prizadevanja, nekaj trajnega v tem spreminjajočem se svetu. Naj o teh stvareh razmišljajo vsi, ki so za to poklicani, in naj povedo svoje mnenje in svoje misli.

II. Kaj bi nam morala misel slovenske skupnosti pomeniti.

Če bi me kdo vprašal, katera načela in ideje naj bi se uveljavile kot vodilne v slovenskem javnem življenju, bi naštel tri: misel slovenske življenjske skupnosti, misel avtonomnosti slovenskega naroda, to je duhovnega in stvarnega življenja in načelo dosledne ekonomije naših narodnih moči. Pripravljen sem na ugovor, da so to tako splošne misli, da v vsakdanjem življenju ne bi vedeli kaj z njimi početi. Morda pa le ni tako. Naj se danes ustavim samo pri misli slovenske skupnosti, ki jo radi poudarjamo, a enako radi zlorabljam.

Misel slovenske skupnosti bi se morala manifestirati v zavesti naše skupne življenjske usode,

Našim prijateljem!

Naš tednik »Slovenija« je treba razširiti kar največ mogoče. Prepričani smo, da to žele ne le naši dosednji naročniki, ampak vsi prepričani Slovenci. Zato prosimo vse naše naročnike in prijatelje, da naj nam pridobivajo novih naročnikov. To zato, da list stvarno podpro in pa da se slovenska misel čimbolj razširi. Našemu tedniku je treba že zaradi kritja stroškov, ki so veliki, novih plačujočih naročnikov, da ne omagamo.

Uprava tednika »Slovenija«

v brezpogojni solidarnosti Slovencev nasproti zunanjemu svetu, v spoznanju, da so neke zadeve, vrednote, prizadevanja, ki nas družijo preko vseh socialnih, kulturnih in političnih razlik in nasprotstev v živo enoto, in v pripravljenosti, da jim podredimo vse svoje posebne koristi in prizadevanja; ona bi se morala javljati v zavesti duhovne povezanosti vseh rojakov doma in za mejo, v zavesti naše odgovornosti za njih usodo, v tem, da vidimo v vsakem Slovincu najprej rojaka in potem šele vse drugo, izpričati bi morala svojo moč v tvorni skrbi do vseh socialno zapostavljenih in izkoriščanih in v volji do pravičnejše ureditve naših socialnih razmer, svoj izraz bi morala najti v našem naporu, da vsak na svojem mestu in svojem poklicu stori svojo dolžnost in s svojim zgledom in svojim delom koristi skupnosti in v našem prepričanju, da odgovarja vsak od nas za svoje dejanje in nehanje narodni celoti, da ni napredka in rasti celote brez duhovnega in moralnega napredka in rasti posameznika.

III. Nedopustno utesnjevanje ideje.

Daleč smo še proč od takega pojmovanja ideje slovenske skupnosti. Povsod vidimo, kako jo samovoljno utesnjujejo, ali pa spreminjajo v lagoden vzor, za katerega se lahko ob svetlih navdušujejo, ob petkih pa naj pozabljajo. Da, vsak človek se rad navdušuje, a kolikor se da poceni, brez odgovornosti, žrtve in tveganja. Vidimo pri nas prizadevanja, ki naravnost zanikajo nujnost in smiselnost poudarjanja naše narodne skupnosti. Med delom slovenskega delavstva srečavamo po zaslugi njih voditeljev nazore, kakor da bi bilo poudarjanje narodnega načela in boj za narodne pravice zadeva meščanstva, ki se delavskega razreda ne tiče. Imamo še socialistične teoretike starega kova, ki vidijo v naraščanju narodne zavesti oviro za razvoj proletarske zavesti. Ne ločijo nacionalizma od upravičenega boja naroda za svoje življenjske pravice, narodnega šovinizma od zavesti odgovornosti, ki jo ima vsak kulturni človek za usodo svojega narodnega občestva. A tudi med naprednejšimi zastopniki levice srečavamo ljudi, ki govorijo o narodu in narodni skupnosti kot o skupnosti delovnega ljudstva, istijo torej misel slovenske skupnosti z mislijo skupnosti proletariata in priznavajo narodni boj le toliko, kolikor je hkrati boj za socialne pravice delavstva in kolikor je narodno načelo revolucionarno načelo. Tudi ti niso do danes premislili

Takoj po končani vojni je bilo ustanovljeno v Primorju društvo »Italia Redenta« (odrešena Italija). Glede njegovega dela je zanimivo poročilo tržaškega dnevnika »Piccolo« od 30. junija tega leta, ki ga posnemamo po »Istri«.

Uredništvo.

Dvajset let je že odkar je bila ustanovljena institucija »Opera nazionale di assistenza all'Italia Redenta«, ki jo je ustanovila l. 1919. vojvodkinja Helena d'Aosta, ki je še vedno njena predsednica.

V začetku je ta institucija prevzela v Julijski Krajini, na Trentinskem in v Južni Tirolski nalogo za zaščito mater in otrok, potem pa se je dala na ustanavljanje otroških vrtcev. S časom je še prevzela nalogo, ki ji je podelilo ministrstvo za vzgojo, da ustanavlja kmetijske šole v najoddaljenejših vaseh in večerne tečaje za odrasle na deželi.

Sedaj je bil dotiskan spisek stroškov in dohodkov za leto 1937., ki ga je potrdil osrednji odbor na seji dne 21. decembra 1938.

Bralci se ne bodo zanimali za detajlne postavke te bilance in imajo rajši glavne ideje in zaokrožene številke, ki se dobro vtisnejo v glavo. Te so kakor

progresivnega in funkcionalnega pomena načela v razvoju človeške družbe, niso došli zadnjega smisla narodne diferenciacije in niso prodrli v zadnje bistvo narodnega vprašanja, čigar socialnega značaja pri nas seveda nihče ne misli zanikati. Zato njih javni nastop za narodne pravice in njih poudarjanje potrebe po skupnem nastopu ni tako prepričevalno, kot bi bilo stvari v korist.

Smisel narodnega življenja in narodne skupnosti so še manj došli nacionalisti, ki gledajo na narod vse preveč s političnimi naočniki, z vidika njegove zunanje veljave in moči, ki ga zato radi istijo z njegovo organizacijsko obliko, državo. Te vrste Slovence naša številčna majhnost najbolj boli. Zato se najraje oklepajo nekega meglenega vseslovanstva ali jugoslovenstva, in v času zunanega pritiska se jih najprej loti malodušnost in najprej začenejo dvomiti v narodno prihodnost. Ti tipično meščanski ljudje bi pod stalnim pritiskom, kakor so mu izpostavljeni zamejni Slovenci, neprimerno prej klonili, kakor slovenski kmečki človek.

Nazadnje je pri nas močno zastopana tista zvrst Slovencev, ki bi rada slovenstvo in misel slovenske skupnosti monopolizirala zase in za svojo politično skupino in je zato pripravljena zatreti vsak poizkus druge skupine, da bi si to misel osvojila kot svojo vodilno. »Slovenija« je zadnjič tako miselnost pravilno označila kot narodno krivoverstvo. V najboljšem primeru bi hoteli ljudje iz tega tabora s pojmom slovenske skupnosti zajeti tisti del slovenskega ljudstva, predvsem kmečkega, ki je nositelj slovenskih ljudskih izročil in predstavlja najštevilnejši sloj slovenskega naroda, medtem ko bi v svoji varški skrbi za slovenstvo, ki ni vselej nesebična, radi izključevali iz slovenske skupnosti vse, kar se je temu ljudstvu in njegovim izročilom bolj ali manj odtujilo. A vsi taki poizkusi so z narodnega vidika težke zmote in naravnost nasprotujejo načelu ekonomije narodnih sil, ki je za majhen narod življenjskega pomena. Nobena politična ali katera koli druga skupina se ne more istiti s slovenstvom in slovenskim narodom in slovenska skupnost, če naj bo prava in resnična, mora zajeti vse slovenske ljudi, vse rojake doma in na tujem, zavedne in nezavedne, dobre in slabe, naj bodo tega ali onega prepričanja, pripadnike vseh stanov in slojev, v slovensko skupnost moramo sprejeti tudi vse tiste ljudi, ki niso naše krvi, a so povezani z našo usodo in našo zemljo in čutijo z nami. Le tako pojmovana misel slovenske skupnosti lahko postane plodna in vodilna za naše narodno življenje.

(Dalje prihodnjč.)

Dvajsetletnica „Odrešene Italije“

sledi: Vsega skupaj je »Italia Redenta« vzdrževala leta 1937. okoli 300 otroških vrtcev, v katere je pohajalo 15.000 otrok, okoli 50 ustanov za zdravniško pomoč z 200.000 obiski na leto, potem na Južnem Tirolskem nekaj šol za šivanje, nekaj okrepčevalnic in pošolskih ustanov z 2.000 učenci. V petih provincah Julijske Krajine je bilo izdanih v ta namen okoli tri milijone lir na leto, na Južnem Tirolskem milijon in pol, na Trentinskem izpod enega milijona, a v Zadru 200.000 lir. Vse skupaj znaša torej skoraj šest milijonov lir.

V petih provincah Julijske Krajine, in sicer tržaške, videmske, goriške, puljske in reške province, je bilo 183 otroških vrtcev z 8.500 otroki. Na Južnem Tirolskem je 87 otroških vrtcev s 5.000 otroki, na Trentinskem 16 s 1.000 otroki, v zadrski provinci pa 5 s 400 otroki.

Od treh milijonov lir, ki jih je leta 1937. izdala »Italia Redenta« v petih provincah Julijske Krajine, katere pokrajinski urad je pohvalno voden od strani prof. Cornelijske Taverna, dva milijona sta bila namenjena otroškimi vrtcem, pol milijona za hrano v teh otroških vrtcih, 150.000 lir je šlo za dispanzerje, za

ambulance in posvetovalnice za dojenčke, ostalo pa za darove za »befano« in knjižnice, za ribje olje in za druga okrepčilna sredstva za otroke, za sončne kopele, za nove naprave, sistemacije itd.

Sredstva za vse to obsežno delovanje so bila dana »Italiji Redenti« delno z ministrskimi podporami in delno s prispevki, ki jih pošiljajo odbori, ki nabirajo denarne prispevke s prireditvami, dajatvami, darovi in dohodki prirejanja zabav.

Sistem, vreden posebne omembe, je prispevanje, ki je zvezano s pravico patronata, s katerim dobi odbor, ki plača 6.000 lir na leto določenemu otroškemu vrtcu, pravico prevzeti otroški vrtec v svoje varstvo in mu nadeti svoje ime ali ime kake osebe, ki se jo hoče spominjati. O tem ni nobene točke v pravilniku, ki naj bi to predpisovala, kajti »Italia Redenta« ni upravljana po statutarnih normah, ampak je to postala navada, kar je razvidno iz letnih poročil.

Tako na primer odbor v Padovi izvršuje patronat nad devinskim otroškim vrtcem, ki se zaradi tega imenuje »Asilo Citta di Padova« in plačuje letno za njegovo vzdrževanje 6.000 lir, ki jih redno pošilja.

Prav tako je vzoren tudi odbor iz Mantove, ki pošilja 6.000 lir za vzdrževanje otroškega vrtca v neki vasi na Južnem Tirolskem. Odbor iz Torina pošilja 6.000 lir prav tako za otroški vrtec na Južnem Tirolskem in 6.000 lir za dispanzer v Boznu. Tako bi mogli še naprej naštevati.

V Milanu je družina pok. Ettore Rusconija, da bi počastila njegovo ime, podelila kapital, ki znaša danes 158.700 lir in daje 6.000 lir letne rente za vzdrževanje nekega otroškega vrtca na Južnem Tirolskem, ki nosi zaradi tega njegovo ime. Društvo ali odbor, ki prevzame varstvo nad vrtcem, po navadi pošilja vrtcu tudi darove za »befano«. Med vsemi odbori se je najbolj izkazal odbor iz Milana zaradi svojih mnogovrstnih iniciativ in darežljivosti. Sledijo mu Firenze, Napoli in Bologna. Peto mesto na tej lestvici pa zavzema Trst. Tržaški odbor je v letu 1937. nabral okoli 14.000 lir med svojimi člani in z darovi, tu je všteti tudi 5.000 lir, ki jih je dala mestna hranilnica (Casa di Risparmio). S tem denarjem je oskrboval direktno vrtce v Škedenju z 12.000 lirami in vrtce v Lonjerju s 6.000 lirami, za »befano« pa je izdal 5.000 lir kot v preteklih letih.

Predsednica odbora grofica Ana Segre Sartorio se osebno zanima vsako leto za »befano« otroškemu vrtcu v Štorjah, ki ga ima najrajši.

Upravljanje kmečkih šol in večernih tečajev, ki jih je dobilo društvo od vzgojnega ministrstva, ima po-

sebno ravnateljstvo s sedežem v Trento, ki ga vodi šolski inspektor Luigi Molina, neodvisno od uradov, ki upravljajo vrtce in prehrano. Nadzorstveni urad kmečkih šol in večernih tečajev za Julijsko Krajino je v Gorici, njemu stojijo na čelu didaktični ravnatelj. »Italia Redenta« je v letu 1937. upravljala vsega skupaj 426 kmečkih šol v najmanjših vaseh, kjer ni bilo v preteklosti šole in učitelja in kjer samo en učitelj poučuje otroke obeh spolov od prvega do petega razreda. V teh šolah je bilo 12.000 učencev, od katerih je 9.500 izdelalo razred. V teh šolah prejemajo otroci zastoj tudi knjige, zvezke, peresa, svinčnike in obtežujejo državni preračun za 3.200.000 lir, ki niso vpisane v stroške »Italie Redente«.

Večernih tečajev za odrasle, ki jih je vodila »Italia Redenta« na račun države, je bilo 816 z 18.000 vpisanih in 13.000 usposobljenih, za kar je bilo potrošnih 825.000 lir, torej nekaj več kakor tisoč lir za vsak tečaj.

Tako znašajo stroški te uprave po naročilu države nad 4.000.000 lir. Letos je »Italia Redenta« prepustila državni instituciji za materinstvo in deco vse higienično sanitarne institucije, všteti posvetovalnice za dojenčke in otroke v Škedenju, Tržiču, Gorici, Idriji in Klani ter je tako koncentrirala vse svoje delovanje na vzgojo, ki bo še znatno povečano, in to na podlagi novega zakona, ki predpisuje obvezno pohajanje otroških vrtcev vsem otrokom od 4. do 6. leta.

Vabilo

Naročnike, ki tega še niso storili, prosimo, da nam čim prej nakažejo naročnino. Kdor bi ne imel položnice, jo dobi na vsaki pošti. Nanjo naj napiše na za to določenih mestih številko našega poštnege čekovnega računa — 16.176 — in naslov: Uprava tednika »Slovenija«, Ljubljana. Kdor položnico že ima, pa je ne rabi, naj jo shrani, ali še bolje: pridobi naj listu novega naročnika. Denar se lahko nakaže tudi s pošto nakaznico. Ustrezno nam je tudi z naslovi oseb, o katerih je pričakovati, da se bodo naročile, če jim pošljemo list na ogled. Kdor ne misli postati naročnik, naj list vrne z opazko: Ne sprejemem. Opozarjajte svoje prijatelje in znance na »Slovenijo«!

Opazovalec

Statistika

Poročali smo že nekajkrat o Statističnem letopisu, ki ga izdaja oddelek za »Splošno državno statistiko« pri notranjem ministrstvu pod vodstvom našega rojaka načelnika dr. Andrejka. Pred kratkim je izšel VIII. letnik, ki je obdelal statistično stvarino za 1937. leto. Hkratu z njim je izšel posebej III. zvezek »Dokončnih nasledkov popisa prebivalstva dne 31. marca 1931. Kdor lista po teh 425 oziroma 133 strani obsegajočih knjigah velike oblike, ta bo našel v njih obilo snovi ne samo, kar se tiče vse države, ampak tudi kar zadeva našo Slovenijo. Lahko se reče, da dobi odgovor na vsako vprašanje, ki ga more v takem delu pričakovati, seveda kolikor je tak odgovor pri sedanjem centralistično unitarističnem sestavu sploh mogoč. Tako na primer ne najdemo v njem podatkov o tem, kako se plačujejo davki po pokrajinah in kako se dajatve državi spet v pokrajine vračajo in podobne stvari. V tem pogledu nacionalni centralizem noče kontrole. Zato ne daje statistiki nobene mogočnosti, da ugotovi tudi take stvari.

Morebiti se bo to v kratkem zgodilo. Sporazum je pred vrati. In v duhu sporazuma bo, da bodo zahtevali Slovenci in Hrvatje odgovor tudi na taka vprašanja. Upamo, da jih bo že prihodnji letnik mogel dati.

V roki imamo tudi posebno statistiko primorske banovine, ki jo je izdala banska uprava te banovine, a jo je priredil Statistični urad v Zagrebu. Tudi Slovenija je imela svoj posebni statistični urad, ki so ga pa jugoslovenci seveda že čez tri leta u-e-dinjenja likvidirali in prenesli v Belgrad.

Ime naše »Akademije za znanost in umetnost«

Ko je bila ustanovljena »Akademija za znanost in umetnost« v Ljubljani, so vsi pravi Slovenci pričakovali, da bo nosila tudi pridevek »slovenska«. Torej: Slovenska akademija za znanost in umetnost. Nekateri smo jo tudi imenovali takoj od vsega začetka s tem pridevkom, saj ima vendar namen gojiti slovensko znanost in umetnost in je zato logično ter potrebno, da je to razvidno tudi iz njenega imena, če naj bo z njo pripoznana slovenska znanost in umetnost!

Modno blago

Nogavice, rokavice, vsakovrstno damsko in moško perilo, žepni robci, brisače, ščetke, krojaške in šiviljske potrebščine kupite

n a j u g o d n e j e p r i

Peteline, Ljubljana

ob vodi, blizu Prešernovega spomenika

najbolje rešiti hrvaško narodno zastopstvo. Izjava dr. Bazale, da ima tudi politični značaj, ker je predsednik akademije poudaril, da ima odločevati o akademiji, o njenem imenu in njenem delu hrvaški narod po svojem predstavnstvu. Hrvaški narod pa želi, da njegova akademija tudi s svojim imenom jasno pokaže, čigava je in čigavim koristim mora služiti.

Ime ljubljanske »Akademije za znanost in umetnost« pa je mogoče spremeniti takoj, medtem ko hrvaškega zbora danes še ni, da bi izpremenil ime zagrebške akademije. Srbska akademija za znanost in umetnost ima srbsko ime, kar je tudi prav in ji niti na misel ne pride, da bi ga izpremenila. Akademije drugih slovanskih narodov, pa tudi drugih velikih evropskih narodov, na primer francoskega, imajo svoja narodna imena. Če se hoče slovenska znanost in umetnost v zamejstvu res uveljaviti in če ima naša akademija namen, da pripoznajo drugi narodi slovensko narodno samobitnost, je treba, da se predstavi s svojim pravim imenom in ne skriva svojega slovenskega bistva!

Hlapci

»Koroški Slovenec« je priobčil 12. p. m. uvodnik »Suženjski značaji«. Ob tehle mislih, ki jih ponatiskujemo iz njega, naj bi se zamislil vsak, ki mu je za to, da se naš narod kedaj osvobodi, da postane svoboden tudi v svojem srcu in svoji duši:

Tudi v slovenskem človeku je dokaj preostalega suženjstva. Češče mu je prirojena nenavadna nesamostojnost v mišljenju. V velikih vprašanjih nima svojega naziranja ali si ga ne upa izraziti. Boječe pričakuje, kaj mu bo povedal drugi, takoj si tuje mnenje osvoji in ga, ker je brez lastne sodbe, le slabo prebavi. Zato se tako težko izkoplje iz neukosti in nerazsodnosti. Prirojeno je mnogim iz naših vrst nekako klečeplazenje pred tujcem. Naj si tujca priinese ta ali oni veter, v očeh nekaterih bo takoj vzrastel v gospoda, da bo sam strmle ob toliki nesamostojnosti okolice. Suženjskim dušam je lastno, da se neprestano sramujejo sebe, svojega stanu in svoje okolice in povzdigujejo v nebesa drugo osebo, drug stan in drugo, tujo okolico. Manjka jim zdravi ponos, in ne vedo, da ima še berač svojo čast. Tako suženjstvo se le prečešče obdaja s prefrigano hinavščino in preračunano priljubljenostjo, da na zadnje ostane samo še značaj pasje duše. Od tako hlinjene zavesti manjvrednosti se s studom obračata še cigan in berač.

Zelo resnične so te besede. A najslabše je pri vsem tem, da jih naš človek bere, pa se ne zaveda vse njihne daljnosežnosti. In če že njihne resnice tajiti ne more, tedaj je prepričan, da velja jo kvečjemu za njegovega slovenskega političnega nasprotnika, ne pa zanj.

V resnici se je pa ta suženjska miselnost tako zagrizla v naše narodno telo, da jo srečujemo prav povsod. Še slovenski puntar ni poznal drugega končnega cilja, kakor izbrati si drugega gospoda, Jugosloven, ki je zabavljajal na Avstrijo, je mislil, da se je s tem že otresel hlapčevske miselnosti. Toda ta miselnost se je v njem šele prav bohotno razcvetela, ko je ovajal tiste slovenske ljudi, ki so se hoteli postaviti na lastne noge, ko jih je malil in smešil z majhnim številom našega naroda, pa ni pomislil, da s tem mali in smeši le samega sebe, da je prav ta malitev in zasmeh najbolj očiten izraz njegove manjvrednostne zavesti. Kajti takemu hlapčevskemu duhu ne gre v glavo, da bi smel stati slovenski narod na svojih nogah, preveč je prepojen s suženjsko miselnostjo, da bi si mogel sebe predstavljati brez gospoda nad seboj.

Je v tem dokaj naše tragične krivde, a prav tako mnogo zgodovinske usode. Od reformacije in kmečkih pgovov sem je ležala težka pest sovražnega tujca nad nami, tistega tujca, ki je po načrtu gojil hlapčevsko misel med nami, da nas ne zgubi izpod oblasti, in ki je zmeraj našel dovolj naših ljudi, ki so mu za borno dnino pomagali pri tem delu. Tistega tujca, ki se mu je leta 1852. zdela pohujšljiva Prešernova »Elegija svojim rojakom«, ta najlepša naša domoljubna pe-

sem. A pri tem ne smemo pozabiti, da je sto let pozneje, leta 1932., prišel jugosloven-hlapec, in decembra tistega leta to pesem vnovič prepovedal.

In zmeraj znova se nam kaže ista podoba slovenskega človeka. Zmeraj se še tožarimo pred tujcem, kdo je večji domoljub, zmeraj se srečujemo ljudi, ki jim je »slovenoborstvo« neka slaba zadeva, če ne naravnost izdajalska. In ker gre bržčas v pamet tudi takega hlapčevskega duha spoznanje, da boj za slovenstvo vendarle ne more biti izdaja slovenstva, meri očitno na to, da je boj za slovenstvo izdaja neke druge misli, ki jo postavlja nad njo. Kajti tako ga je naučila Avstrija, ki je preganjala može, ki so naš narod ljubili in delali zanj. Njegova okorna pamet nad sključenim tilnikom pa takih mož ne bo nikoli razumela.

Ob začetku nove sezone v kinematografih

Konec leta 1937. je bilo v Sloveniji 54 kinematografov, ki so priredili 128.826 predstav in ki jih je obiskalo 2.026.294 ljudi. Odtlej se je precej povečalo število obiskovalcev, dočim je število kinematografov ostalo približno isto. V našem listu smo že večkrat opozarjali na vrsto vprašanj, ki so v zvezi s filmom nastala. So to predvsem vprašanja po namenu in pomenu, ki ga film ima, oziroma ki naj bi ga imel; dalje smo podrobneje obravnavali vprašanje vpliva, ki ga ima film na ljudi, zlasti na mladino, in omenjali važnost kakovostne filmske kritike, ki je Slovenci še do danes nimamo.

Pisanje o filmu se pri nas omejuje na reklamno filmskih podjetij, ki so jim vsi filmi najglednejši, najboljše, odlikovani v Benetkah itd. in na kratke časopisne sestavke (izmed katerih so še najbolj tisti, ki jih prinaša »Slovenski dom«) in ki se navadno nanašajo na filme, ki jih kinematografi pravkar prikazujejo, ali celo na take, ki so bili že s programa odstavljeni. Zelo nam pa primanjkuje resnih in kakovostnih filmskih kritik, ki bi izražale svojstveno naše, slovenske poglede na filmske umetnine drugih narodov, ki bi nam na eni strani bližale duha, obliko in smisel teh umetnin ter na drugi strani ostro ločevale naše od tujega in še ostreje, neizprosno, kakovostne proizvode od povprečne, skrajno škodljive filmske plaže. Idejne osnove taki kritiki morejo biti estetske in etične vrednote, na katerih temelji umetnostna kritika sploh. In gledališka, likovno-umetnostna, glasbena kritika je pri nas običajno na evropski ravni — Drugi del časopisnih sestavkov, ki o filmu pišejo, pa je obravnava filmov, ki šele bodo na programu poedinih kinematografov. — Poleg kakovostne filmske kritike je tako obveščanje in usmerjanje kinobiskovalcev najvažnejše, saj blazi vpliv slabega filma s tem, da odvrača ljudi od obiskovanja filmske plaže in pospešuje vpliv dobrega filma s tem, da nanj opozarja, ga razlaga in kaže na njegove kakovosti.

Pisanje o bodočem programu pa naj bi bile prave filmske kritike, po smislu take, kot sem to zgoraj omenil in kar v našem časopisu danes še niso. Saj so ta obvestila le — pogosto jezikovno celo slabi — prevodi iz tujih dnevnikov, slepi, nekritični in v ničemer svojstveni prepisi reklam, ki jih filmski proizvajalci za svoje proizvode tiskajo v večje časopise narodov, ki spadajo v njihovo »gospodarsko področje«. To utegne biti koristno za kinopodjetnika, ki bo v prihodnji sezoni tak in tak film vrtel, nikakor pa ne za povprečnega kinobiskovalca, ki ga reklama more sicer navdušiti za to, da vsak večer sedi v kinematografu, kar je namen reklame, ne razjasni pa mu bistvenih vprašanj o vrednosti poedinih filmov, kar je nedvomno v prvi vrsti za gledalca izredne važnosti; to pa ni brez pomena, — če izvzamemo trenutni gospodarski uspeh — tudi za kinopodjetnika in filmskega proizvajalca, ki bo ob prikazovanju plaže počasi prav gotovo shiral, ob prikazovanju filmskih umetnin pa si vzgojil zanesljive in navdušene gledalce in sebi, svojemu podjetju, pridobil ugled.

Ob vprašanjih filma pri nas smo posebej poudarjali okolnost, da Slovenci svojega filma še nimamo, da smo navezani na uvoz tujih filmov in zaenkrat še celo na srbsko-hrvaški prevod besedila; da bi prav zato in še zato, ker nas je le dober milijon, morali svoj odnos do kulturnega vprašanja, ki ga film po svojem bistvu predstavlja, točno in jasno sproti opredeljevati. Milijonski narod si ne more privoščiti krvavih vojev in revolucij, ker težko prenese eno samo žrtve. Milijonski narod pa je obsojen na žrtve, če je njegova izobrazbena in kulturna raven nizka. In film — izsek kulturne problematike — zavzema vsak dan večji prostor, dobiva vsak dan več pripadnikov in nikakor ne smemo dopuščati, da bi gledalcu film postal strast, da bi bil gledalec filmu predmet, marveč moramo doseči prav obratno, tako, da bo gledalcu film sredstvo pri njegovi kulturni in izobrazbeni rasti.

V zvezi s tem moramo nujno opozoriti na nekakšno skrupulacijo, ki se pri nas pod naslovom »Kinorevija« na 14 dni pojavlja in ki jo je prvotno izdal neki g. Volta, sedaj pa jo urejuje in izdaja gđ. Elza Triplat. Doslej je te stvari izšlo 10 števil in uvodne besede ob njenem nastanku so bile: »Naša revija bo informirala čitalke in čitalce, v prvi vrsti kinobiskovalce, o važnejših filmskih novicah, prinašala bo popularne

Darujte za tiskovni sklad »Slovenije«

Prepričane Slovence, ki jim je slovenstvo zapoved vesti in npravnosti, prosimo, da podprejo razširjevanje čiste slovenske misli s tem, da nakažejo primeren znesek za

tiskovni sklad
našega tednika »Slovenije«.

deljek, da je bilo opaziti v mestu komaj katerega. Odsotnost Hrvatov in sploh domačinov je bila splošna, da so to opazile oči same od sebe.

Slovenec, posebno Ljubljčan, je pa rojen radovednež. Rajši je brez jedi, kakor da bi zamudil priložnost, delati družbo gospodu Tadiji Zjajvuku ali komur koli. Godba ga vrže o polnoči iz postelje in stopa za njo navkljub trganju v kosteh. Potem se pa jezi in tolaži samega sebe in druge z računi — skrivaj seveda — da je bilo »naših« toliko, onih drugih pa »samo« toliko, kakor da jim je bilo zapisano na čelu, kaj da so. Gospod Tadija Zjajvuk pa ni tako tenkovesten; vzame v zakup vse in reče kratko in malo: Zapišite, da jih je bilo sto tisoč...

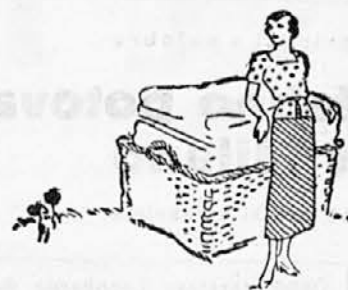
Hiša na Deždicevem prilazu, kjer stanuje dr. Maček, je bila tiste dni kar oblegana. Živalno je bilo pred njo tudi sicer, saj so postajali tam okoli noč in dan številni policijski agentje in jemali na muho vse prišlece. Brezplačno vožnjo so izkoristili tudi radičevci s tem, da so poslali v Zagreb zaupnike iz vseh krajev. Skoraj vsaka vas, najmanj pa vsak okraj, je poslal vsaj po dva moža.

Od slehernega vlaka so se trgale skupine, in hodile s postaje naravnost proti Prilazu. Tu so se strnile v vrsto ter čakale na sprejem pri »gospodu predsedniku«. Dr. Maček je kmetom tudi v zasebnem razgovoru samo gospod predsednik; nihče ga ne imenuje drugače.

Tisti, ki so odhajali, ker so že opravili, niso dajali onim, ki so še čakali nobenih pojasnil, če jih niso poznali. Tisti, ki je spraševal ali bil vprašan, bi mogel biti volun ali celo izzivač. V času nasilja, ko sta imela nagobčnik človek in tisk, je verjel in zaupal hrvaški kmet le tistemu, ki ga je poznal dodobra kot popolnoma zanesljivega. Polstoletni politični boj ga je izžolal in naredil previdnega.

Računajoč s človeškimi slabostmi, kakor so pozabljivost, nagnjenje k pretiravanju ali malotenzju, in ne v zadnji vrsti omahljivost, pošiljajo vasi in organizacije k »gospodu predsedniku«, zlasti kadar gre za zaupnejše stvari; vedno po več zaupnikov, da se medsebojno nadzirajo.

Lepo in dobro ohranjeno perilo,

če vzameš vedno
SCHICHT^{ovo}
TERPENTINOVO MILO

...in za namakanje ženske hvala

šlagerje in skrbela tudi za zabavo, ki je posebno današnjemu človeku potrebna kakor vsakdanji kruh. Poleg tega obljublja »srčnega zdravnika« in razpisuje nagrade v obliki stenskih slik filmskih igralcev. O stvari podrobneje nima smisla govoriti, le zato jo omenjamo, ker se čudimo, da taka zadeva, ki je po svoji kakovosti za silo podobna nemškemu »Magazinom«, sploh more izhajati. Sestavki, ki jih prinaša, so skoraj dosledno vsi prepisani iz tujih obzornikov, mimo drugega večinoma iz srbsko-hrvaških. Ukvarja se skoraj izključno z ameriški in angleškimi filmi, francoske omenja le mimogrede, o čeških je pisala v 10. številkah 4 vrstice. Za kakovost filmov je brez posluha in predstavlja kvečjemu reklamo za ameriška podjetja v napačni slovenščini. Take pojave odločno odklanjamo, zoprni so nam, ker odvrčajo pogled od bistvenih stvari in zastrupljajo celo naravno bčutje povprečnega gledalca za kakovost.

Dvojna morala

Brez vojne napovedi so začeli Japonci vojno s Kitajsko. Brez vzroka so napadali kitajska mesta, in mirno kitajsko prebivalstvo so morili v množicah. Nad milijon ljudi je bilo poklanih, ne da bi se bili upirali, zlasti moške so po navadi kar vlekli iz hiš in pobijali. In če so Japonci kje od kitajske vojske potolčeni, se maščujejo za poraz s tem, da spuščajo iz letal bombe na nezavarovane vasi in mesta. Zakaj? Zato da si s tem pridobe ljubezen kitajskega naroda. Za prav nič drugega jim ne gre, že celo pa ne za osvojitve kitajske zemlje, ki jo menda zasedajo ob težkem

Zaupniki, ki miso verjeli tisku ter odkritim in potajenim režimskim priganjačem, ki so trosili vesti o usihanju hrvaškega gibanja, so se pripekljali od vsepovsod, da se na eni strani pouče, kako je v resnici, na drugi pa, da poročajo gospodu predsedniku o razmerah in pomembnejših dogodkih v domačem kraju. To je bil največji uspeh Kovačičevega shoda.

Nekaj dni za tem je bil sleherni hrvaški dom natančno poučen o vsem potrebnem. Tudi o klavrnem poteku shoda. Bralci so se od srca smejali napihnjenim poročilom o njem. Odslej so sprejemale hrvaške množice vesti »od zgoraj« še bolj nezaupno. Sploh jim niso več verjele.

Nalašč sem pisal o tem shodu več, da sem lahko razkril vso umazano nenravnost in stvarno brezvrednost praktik, ki so ga spremljale. Nasledniki jih kajpada niso opustili; še obrusili so jih in jim priznali domovinstvo med nami. Pametni ljudje so tega lahko celo veselili; kajti tak način vodi po najkrajši poti in najhitreje do spoznanja množic. Hlastanje za trenutnimi uspehi krajša razvoj na leta, ko bi sicer zanj bila potrebna desetletja.

Za slovo od zagrebškega shoda še kratek pogled v sprejemnico dr. Mačka. Sobica, kjer sprejema, je temačna, majhna in ozka, z oknom na ulico. Pohištvo preprosto in že močno obrabljeno. Enako preprosta in tesna za večji promet je tudi čakalnica. Parket in vegasta oprava izdajajo, da so šle skozi njo že stotisočere množice.

V predsobi stoluje za velikim pisalnikom tajnik, ki ima zlasti ob dopoldnevih dela čez glavo. Svoj posel opravlja večji del stoje, prerivajoč se z blokom in svinčnikom v roki med čakajočimi. Vsak trenutek zazvoni telefon, treba je obveščati predsednika in dajati številna pojasnila. Posebno živalne dneve pomaga še kak zaupnik.

Največji naval je ob politično važnih dnevih in ob sejnih. Prišlo je v navado, da je skoraj ni vasi, zastopane na sejmju, ki ne bi izrabila prilike, pa pozdravila gospoda predsednika po kakem vaščanu. Često prihajajo kmetje tudi sami, brez posebnega naročila. Paradna odposlanstva, ki bi pri-

Janez Kocmur:

Brez naslova

(Nadaljevanje.)

Še eno zgodbičo s shoda, ki je ni menda omenil noben list. Takoj po prvih besedah govornikovih je zagrmel na tako imenovanem Griču top, ki nanašanja Zagrebčanom poldansko uro. Večina je to imela za zapozneli znak začetka zborovanja. Tedaj pa zakliče nekdo Pod repom (zadnja stran Jelačičevega spomenika): »Bomba!« Klic je šel od ust do ust, množica se je vznemirila, val prerivanja se je širil bolj in bolj. Skrajni so začeli bežati, kar so jim dale noge. Zmešnjava je nastala tudi na govorniškem odru, vsi so tiščali k mikrofону, nerazumljivo hreščanje zvočnikov je zmedo še povečalo. Večina pobeglih se ni več vrnila. Pozneje se je zvedelo, da so topovski strel dali na »program« frankovci.

Pri nas mnogo govore in pišejo »o zdravi duši v zdravem telesu«. Dela se pa ne vedno tako, da, še zunanja podoba, tista, ki jo lahko vidi vsak tujec, a ne ugodna za nas. Skrbe največ samo za telo, a ne mogoče v socialnem duhu. Zavijajo ga v pisano blago in nauče njegove okončine nekaj gibov, da je kaj za oči. K temu še vzklik z varovalno znamko, da pridejo na svoj račun tudi ušesa. Pri raztezanju pravokotna podolgem in počez, mora biti seveda tudi primeren hrup, izražajoč udanost in navdušenje. Tako je tisto, kar naj bi bilo gibanje, dejansko samo miganje. Udje migajo, grlo se dere, duh je pa v kletki.

Na zagrebškem shodu je bilo videti marsikaj, kar bi lahko služilo Slovincem za zgled. Predvsem samopremagovanje in disciplino hrvaških množic. Režimovci in za roko pripeljani zborovalci so bili popolnoma sami med seboj; noben radovednež, nobeno zijalo, ne mestno ne kmečko, ni povečalo njihovega števila.

Kdor je moral mimo, je hitel, ne da bi se ustavil. Ob nedeljah je Zagreb poln šestincev in šestink v narodnih nošah, ki prinašajo in odnašajo perilo. Tistikrat so preložili ta opravke na pone-

POTOVALNI URAD M. OKORN

priredi v oktobru

družabno potovanje
v Milano

ob priliki velesojma

* Obisk razstave Leonharda da Vincija
v Benetkah ogled razstave P. Veronesa

premagovanju svojega dobrega in usmiljenega srca.

Japonska ne mara dobiti vojne, da bi zasedla deželo; njen vojni cilj je pridobivanje prijateljev Japonske, ki naj bi stopili na čelo nove zavezniške Kitajske. Mnogo takih mož si je že pridobila; mnogo njih, in zraven marsikateri japonski častnik, pa je postal žrtev naglega strele na javni cesti, bodala v nočnem kotu, strupa pri pojedini.

Kitajci namreč niso taki ljudje, ki bi od tujca postavljene vodiče priznali za svoje vodnike, imajo jih pač za izdajalce, ki so se sami postavili izven vseh pravnih zakonov in zoper katere se bojujejo prav tako izven tistih pravnih zakonov, ki že tako nimajo v vojni velike veljave.

A nekaterim narodom se menda zdi, da velja pravica odpora in upora samo zanje. Če dela drugi takisto zoper nje, je seveda pravno manjvreden zarotnik in izdajalec.

Indija in Japonska

Japonski imperialisti bi hoteli narisati sedanji položaj v Aziji, kot da bi azijski narodi samo koprneli po tem, da pridejo pod njihovo oblast. Resnica pa je tudi tukaj precej drugačna. Znano je, in vsakdo bere lahko vsak dan, s kakšno odločnostjo se jim upirajo Kitajci, komaj kaj manj je znano, da so Filipinci, ki so jim Amerikanci prostovoljno dali svobodo, te vendarle prosili, naj pustijo svojo vojsko na njihovem otočju, dokler se sami ne pripravijo in oborože, da bi jih lepega dne ne iznenadila kakšna japonska zasedba po znanih celotnostnih zgledih. A še bolj odločno so zoper Japonce Indijci s svojo staro preduhovljeno omiko, ki je v vsakem pogledu drugačna od japonske in mnogo bližja evropski. V tem pogledu beremo v »Neue Zürcher Zeitung«:

V Indiji je odpor proti celostnim državam in njihovim naukom zelo močan. Uradne smernice indijske zunanje politike je oblikoval vseindijski zbor neposredno po septembrski stiski lanskega leta v resoluciji. Ta izraža stud Indijcev, zlasti Hindujev, pred vojno in njenimi grozovitostmi; pripoznava načelo svobode, dobre volje in mednarodnega sodelovanja in obsoja vsak imperializem.

A tudi sicer je ta sklep vseindijskega zbora poučen. Gotovo je namreč, da ne bi bil nikoli tako govoril, če bi bili Indijci res tako zatirani od Angležev. Indijci sicer z angleško oblastjo niso popolnoma zadovoljni, več svobode in več pravic zahtevajo, enakopraven velikobritanski dominion hočejo postati. A vedo tudi, da so svobodoljubni Angleži za take stvari dostopni, da bi pa Japonci nikoli ne bili. Moč svobode, ki jo predstavlja velikobritansko vladarstvo danes morebiti v najvišji meri, veže to največjo državno zvezo. In prav za-

radi te svobode je ta na videz rahla državna zveza mnogo trdnjša v svojih podstavah, kakor marsikatera druga.

Mali zapiski

Sprememba v ljubljanski operi, ostanek v drami

Mesto dosedanjega upravnika opere, dirigenta g. Poliča, je pred dnevi prevzel profesor na konservatoriju in »Slovenčev« glasbeni kritik, gospod Vilko Ukmar in za vrhovnega opernega režiserja je bil imenovan gospod Ciril Debevec, ki je bil doslej dolga leta režiser v drami. Obema gospodoma na tem mestu čestitamo in verujemo v njun uspeh, v novo vstajenje opere, edine slovenske tovrstne kulturne ustanove, ki bi je najmanj v teh dneh mogli pogrešiti in katere delovanje bi želeli gledati na višji kulturni ravni ter drugam usmerjeno, kot je bilo to v minulih letih.

Po odhodu ing. arh. Bojana Stupice, ki je že prejšnje leto odšel iz ljubljanske drame in po premestitvi g. Cirila Debeveca, ostajata v ljubljanski drami kot edina režiserja gg. dr. Bratko Kreft in prof. Osip Šest.

Čigava je slovenska zemlja?

Opozarjamo na sestavek Ivana Bratka: »Nekmetška in tuja zemljiška posest v Sloveniji«, ki je izšel v 7—8 številki »Tehnike in gospodarstva« in ki s skrbno zbranimi podatki izpopolnjuje sliko o življenjskem standardu našega človeka.

Urednik in izdajatelj: Vitko K. Musek, Ljubljana.

NOVA ZALOŽBA V LJUBLJANI R. Z. Z O. Z. KONGRESNI TRG

Priporoča

Ivana Cankarja izbrani spisi

20 zvezkov z uvodi in opombami Iz. Cankarja

Ti spisi niso samo naš najboljši narodni tekst, ampak so najpogumnejša izpoved slovenskega duha.

Iz lastne založbe se še posebej priporočajo: F. S. Finžgarjevi zbrani spisi (8 zvezkov); Fr. Stelè, Oris zgodovine umetnosti pri Slovencih; Stanko Vurnik, Uvod v glasbo; Jak. Kelèmina, Literarna veda.

Poseben oddelek za pisarniške potrebščine

Vsak

zaveden Slo-
venec naj bo
naročnik

„Slovenije“!

hajala z banderi in trobentami, diplomami in fotografiji, so popolnoma neznana.

Ob večjih navalih začenja sprejemati predsednik že ob 7. zjutraj. Vrste čakajočih se začno redčiti šele proti prvim popoldanskim uram. V glavnem se dele obiskovalci v štiri skupine: v za določeno uro povabljeni, v prijavljeni, v prišle v posebnih zadevah, bodisi da žele kakih pojasnil ali da prinašajo kaka sporočila, ter v take, ki so prišli samo pozdravit. Neredko opozori tajnik, da naj opravi vsak kratko, da bodo prišli na vrsto vsi, gospod predsednik da je že utrujen, razen tega pa da mora biti do te in te ure gotov, ker ima potem še druge važne opravke.

Ko sem to slišal, je bil tajnik še pokojni profesor Jakov Jelašič. Imel sem vtis in to tudi pozneje, da je njegovo opozorilo nepotrebno. Nisem bil opazil namreč še nikjer drugod tolike obzirnosti vseh nasproti čakajočim, kakor tukaj. Treba je samo reči, da se ti mudi, pa si na vrsti, zlasti če si tujec. Slišal sem, kako so se možje iz posameznih krajev, videč množico, ki čaka, domeni, da bodo predsednika samo pozdravili, drugo pa opravili prihodnjič, ker ni nujno.

Predsoba je vedno premajhna. Tu se stiskajo povabljeni, prijavljeni in prišleci iz oddaljenih krajev, ki se jim mudi. Drugi čakajo na hodniku, na stopnicah in v veži. Po desni strani gor, po levi dol; razvrstitev in red prihajata kar sama od sebe. Vse gre brez prerivanja in godrnjanja; kdor hoče naprej, mu je svobodna pot. Vsi vedo, da ni s tem nič pridobil, če nima pravice; tajnik ima zapisane vse, pa bo že uredil, da bo prav.

Pride lahko vsak, prijavljen ali neprijavljen, prijatelj ali neprijatelj. Nihče ne vpraša po stankarski pripadnosti. V veži je pač nekaj rediteljev, ki pazijo na morebitne sumljivce; to je potrebno, saj je bilo nameravanih na predsednika že več napadov. Primer s pokojnim Stjepanom Radićem in še mnogimi drugimi veva previdnost. Nadzorstvo se izvaja obzirno, da ne moti. Lahko dostop brez ceremonij je prvo, kar prijetno iznenadi tujca, vajenega lakiranih in ocfanih voditeljev. Biti sprejet od takega ali le od

njegovega pribočnika je blažen dogodek, kakor birma v življenju otroka.

V kotu levo od vrat je majhna mizica, okoli nje nekaj stolov. Predsednik se razgovarja z naročenim obiskovalcem. Iz predsobe se čuti gneča. Tajnik pogleda na uro. Če bo še kak razgovor tako dolg, ne bo končano do poldneva. Odloči se. Stopi na hodnik. »Kdor je prišel samo pozdravit, naprej!« zakliče. Začne se preseljevanje; prvi se umaknejo, zadnji stopijo naprej. Hitro se odločijo še nekateri, da bodo samo pozdravili. »Odkod?« vprašuje tajnik in piše.

Odpri vrata v sprejemnico in napove dolgo vrsto krajev, kakor sprevidnik pred odhodom vlaka: »Dugo selo, Vojnić, Josipdol« itd. Predsednik že ve, kaj to pomeni. »Dobro, naj vstopijo,« reče, se oprostí pri obisku in vstane.

V sobo stopajo kmetje drug za drugim z glasnim »Dobro jutro, gospod predsednik!« Ta odzdravlja, slehernemu stisne roko. Mnoge že pozna, ogovarja jih po imenu. Vsem se bere na obrazu zadovoljstvo; nobene zadrege, nobene napetosti, vsak gib vsaka beseda diha preprosto domačnost, medsebojno zaupanje.

Možje se postavijo v polkrog, sredi prednje predsednik. Tu stoje odkritih glav, oči vdano uprte v njega, ki mu hrvaški narod zaupa svojo usodo. Obleke se še drži senen zdrob, čevlji so umazani od sejmskega blata, v nos udarja rahel vonj kmečkega doma. Ali kdo bi gledal na to! Pri nas seveda bi jih nagnal že hišnik.

»Kaj prinašate dobrega?« začne predsednik. »Iz Dugega sela smo,« začne prvi. »Prišli smo samo, gospod predsednik, da vas vidimo in pozdravimo. Ves kraj vas pozdravlja. Pa vašo gospo in otroke tudi.« — »Hvala. Tudi jaz pozdravljam vse. Vi ste Babić, Tomo Babić, kaj ne? A vi Josip Draganić. Spominjam se, da ste že bili pri meni.« — »A mi smo iz Vojnića pri Karlovcu, gospod predsednik; tudi mi smo prišli, da vas vidimo in pozdravimo.« — »Hvala, možje, a kako je s Krznarićem?« — »Slabo, gospod predsednik. Težko, da bo kaj z njim; včeraj se mu je ulila kri. Vrh vsega mu je poginila še krava, ko je povrgla.« — »Siromak — dajte, pomagajte mu, kolikor mo-

rete.« — »Tele je vzel Stjepan Vukić, da ga vzredi, nagnojili in drugo delo opravili smo pa mi.« — »Hvala vam! Tako je prav; pomagajte si, kjer je potreba. V slogi je moč.« — »Mi smo iz okolice Siska, gospod predsednik. Ker smo prišli na sejem, smo vam hoteli spotoma sporočiti nekaj pritožb zaradi našega okrajnega glavarja in orožnikov. Toda zunaj jih čaka še mnogo, in ker stvar ni nujna, smo vas prišli samo pozdravit.« — »Hvala za pozdrave. Kdaj pridete spet? Prihodnjo sredo? Dobro — oglasite se takole ob enajstih, tedaj boste že opravili na sejmu.«

V nekaj minutah je vse končano. Začne se ponovno stiskanje rok. »Zbogom, gospod predsednik! Pozdravite gospo in otroke!« — »Zbogom! Pozdravite tudi vi svoje žene in otroke; sploh vse!« — »Bog in Hrvatje!« — »Živela Hrvatska! Vaši pozdravi veljajo stvari, ki jo zastopam, ne meni.« — »Ne se vdati, gospod predsednik!« — »Držite se tudi vi trdno, pomagajte drug drugemu. Srečno!« Počasi se soba izprazni, predsednik sede nazaj in nadaljuje razgovor.

Imeti opravka s tolikimi množicami, poslušati dan za dnem tudi nepomembne vsakdanjosti, za to je treba potrpljenja, trdne volje, jeklenih živcev. Dr. Vladko Maček ni z voditeljskim bleskom obdan oblastnik, ampak samo varuh in upravitelj velike dediščine Stjepana Radića, ki jo bo nekoč prejel iz njegovih rok hrvaški narod.

V tesni predsednikovi sobi se zdi, da so zgoščeni vsi drobni sadovi neštetihih potov in naporov pokojnega Stjepana Radića širom zemlje, kjer domuje hrvaški jezik. Kako so se norčevali iz njega in ga smesili, kako brili norce in preganjali njegovega naslednika! Napuh in samoljublje, želja po udobju in oblasti jim je zameglila pogled, da so, hlastajoč za enodnevnimi uspehi, izbrali krajšo pot, ki vodi v pogubo. Tudi Slovenci smo doprinesli po samozvanih malikih svoj delež k sramotanju in poniževanju mož, ki stoje že danes v zgodovini hrvaškega naroda na prvem mestu. Kamen se že odmika, misel, zasejana, že vstaja in postaja meso. Mrtvi Radić zmaguje nad svojimi zasramovalci in preganjalci. Gibanja, nastala iz množic, ne prepadejo. (Dalje prihodnjič.)